

Nr 288.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående arvoden åt skolläkare; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

dels medgiva, att såsom ersättning åt skolläkare vid allmänt läroverk må från och med år 1921 utgå, förutom fast årsarvode av 500 kronor för läkare vid högre allmänt läroverk samt 300 kronor för läkare vid real- eller samskola, 3 kronor för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge;

dels besluta, att den skolläkare från läroverkets ljus- och vedkassa hittills tillkommande ersättning av 1 krona för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge skall från och med år 1921 upphöra att utgå;

dels medgiva, att den nu i reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagsposten: »arvoden åt skolläkare» å 9,600 kronor må från och med år 1921 utgå med ett till 30,700 kronor förhöjt belopp; kommande härvid sagda reservationsanslag att höjas med 21,100 kronor;

dels ock till ersättning åt skolläkare vid allmänt läroverk med 3 kronor för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge anvisa på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag å 82,500 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde härefter:

Arvoden
åt skolläkare.

Vid anmälan den 7 januari 1920 av anslagsbehoven under riksstatens för
år 1921 åttonde huvudtitel hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå
riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till arvoden åt
skolläkare vid de allmänna läroverken, för ändamålet beräkna

dels en höjning av den i det ordinarie reservationsanslaget till de
allmänna läroverken ingående anslagsposten till arvoden åt skolläkare med
21,100 kronor eller från 9,600 kronor till 30,700 kronor,

dels ock på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag å 82,500 kronor.

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen. Sedan ärendet
numera undergått vederbörlig prövning, tillåter jag mig att ånyo anmäla
detsamma.

I § 160 av gällande läroverksstadga föreskrives, att vid varje läro-
verk skall av skolöverstyrelsen, efter förslag av vederbörande rektor,

eller, i fråga om samskola, av dess styrelse antagas för högst fem år en skolläkare, som utom av statsmedel utgående ersättning äger att ur läroverkets ljus- och vedkassa uppbära 1 krona om året för varje under höstterminen närvarande lärjunge.

Nyssnämnda av statsmedel utgående ersättning utgör 150 kronor vid högre allmänt läroverk och 100 kronor vid realskola samt utgår av en i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagspost till arvoden åt skolläkare å 9,600 kronor. Denna ersättning fastställdes genom kungl. brev den 27 augusti 1904 och har sedan dess icke undergått någon förändring.

Bestämmelsen, att skolläkaren skall av läroverkets ljus- och vedkassa uppbära 1 krona för varje under höstterminen närvarande lärjunge, daterar sig ursprungligen från ett kungl. brev av den 16 december 1892.

Frånsett nu berörda ersättning medgav riksdagen år 1909, att skolläkare finge som ersättning för honom i denna egenskap åliggande göromål av statsmedel utfå ytterligare ett belopp, motsvarande 1 krona för varje under höstterminen närvarande lärjunge, samt anvisade för detta ändamål ett belopp av 20,000 kronor för år 1910. För samma ändamål har riksdagen på extra stat för de följande åren anvisat belopp, som höjts i jämbredd med det växande lärjungantalet vid de allmänna läroverken. För år 1920 är för detta ändamål beviljat ett extra anslag av 27,000 kronor.

I fråga om de skolläkaren tillkommande åligganden tillåter jag mig hänvisa till § 161 i gällande läroverksstadga.

I en till läroverksöverstyrelsen ingiven skrivelse hava åtskilliga skolläkare, under framhållande att läkararvodet vore, även bortsett från penningvärdets fall, alldeles för lågt i förhållande till det arbete, som fordrades, anhållit, att överstyrelsen måtte taga frågan om höjning av arvodet i överbäggande för att eventuellt framlägga förslag i ämnet till riksdagen.

I denna skrivelse heter det:

Enligt läroverksstadgan har skolläkaren skyldighet att två gånger om året å samtliga lärjungar utföra »noggrann undersökning rörande kroppsutveckling och hälsotillstånd», minst en gång om året »särskilt undersöka syn- och hörsolförmågan», även eljest, »kostnadsfritt verkställa erforderlig undersökning å lärjunge, som av hälsoskäl av rektor hänvisas till skolläkaren» och dessutom »kostnadsfritt vid inträffade sjukdomsfall vårda medellös lärjunge». Varje vecka under läsåret skall läkaren vara att anträffa i skolan en timme. Erfarenheten visar, att läkaren får beräkna cirka ett besök per år per lärjunge under mottagningarna. Ett tidsödande arbete åligger skolläkaren vid utfärdandet av föreskrivna intyg för lärjunge, som efter genomgången smittosam sjukdom återkommer till skolan, för befrielse från gymnastik, etc., med förande av hälsoregister, journalanteckningar, den utförliga årsberättelsen med tabellariska upp-

gifter. Tid måste ägnas åt månatliga gymnastikinspektioner, besiktning av lokaler, övervakande av sundhetsanordningar, liksom det tager tid att taga kännedom om skolans arbetsordning.

Om man bortser från de tillfälliga kristidstilläggen — vilka i allmänhet ej tillfalla skolläkare, som inneha annan statstjänst — utgör för närvarande skolläkarens ersättning för ovan framhållna arbete, vars vikt för folkhälsan allt mer börjar inses, något över 2 kronor per år och lärjunge (1 krona från skolans ljus- och vedkassa, 1 krona per år i statsbidrag samt 100 à 150 kronor om året efter skolans storlek).

För det rätt krävande arbete, som åligger skolläkaren, bör enligt vår mening en betydande förhöjning i arvudet anses skälig.

För jämförelse kan hänvisas till huru undersökning av minderåriga arbetare ersättes med 3 kronor jämte arvode för besöket vid arbetsplatsen; huru ögonundersökning av tjänsteläkare enligt provinsialläkartaxan, som ju dock anses synnerligen låg, uppskattas till 5 kronor, huru läkarföreningarna landet runt måst höja taxan för läkarundersökning, så att exempelvis numera i huvudstaden arvudet för vanlig undersökning å mottagningen utgör minst 5 kronor.

Ett årsarvode för skolläkare vid statens allmänna läroverk av exempelvis 5 kronor för lärjunge måste enligt vår mening anses synnerligen blygsamt.

I skrivelse den 13 november 1919 har läroverksöverstyrelsen framlagt förslag i ämnet.

Överstyrelsen meddelar till en början en tabell, utvisande storleken av de arvoden, som enligt gällande bestämmelser tillkomma skolläkare vid läroverk av olika slag och med olika lärjungantal. Denna tabell ter sig på följande sätt:

Avlöning till skolläkare år 1919.

Läroverk	Lärjung- antal	Arvode	Dyrtids- tillägg år 1919	Summa avlöning år 1919	Avlöning pr lärjunge åt skolläkare			
					med fullt dyrtidstillägg		utan något dyrtidstillägg	
		kronor	kronor	kronor	kronor	öre	kronor	öre
Högre allmänt läroverk.....	800	1,750	1,992	3,742	4	68	2	19
	600	1,350	1,800	3,150	5	25	2	25
	400	950	1,368	2,318	5	80	2	38
	200	550	792	1,342	6	71	2	75
Real- eller samskola	500	1,100	1,584	2,684	5	37	2	20
	300	700	1,008	1,708	5	69	2	33
	200	500	720	1,220	6	10	2	50
	100	300	432	732	7	32	3	—

I denna tabell har överstyrelsen, som synes, jämväl upptagit de dyrtidstillägg, som under år 1919 tillkommit ifrågakvarande befattningshavare, vilka icke innehava annan statstjänst. Dyrtidstilläggen hava även beräk-

nats å den del av avlöningen, som bestrides av vederbörande läroverks ljus- och vedkassa.

I fråga om denna tabell anför överstyrelsen vidare:

Av tabellen framgår, att den ersättning, som nu tillkommer en skolläkare med fullt dyrtidstillägg, är fullt tillräcklig och snarare över- än understiger, vad som i skrivelser från vissa skolläkare anses som skälig ersättning. Å andra sidan visar emellertid tabellen, att arvudet till sådana skolläkare, som på grund av annan anställning i statens tjänst icke uppbära dyrtidstillägg å sin befattning som skolläkare, för närvarande måste anses alldeles för lågt, ett förhållande, som icke lär vara utan betydelse för möjligheten att för skolläkarbefattningarna erhålla lämpliga innehavare.

Överstyrelsen meddelar vidare, att överstyrelsen igångsatt en undersökning angående skolläkarnas dyrtidstillägg i syfte att avgöra, hur stor del av denna kår, som är berättigad till helt dyrtidstillägg å skolläkarbefattningen. Resultatet av undersökningen framgår av nedanstående tabell.

Läroverk	Antal skolläkare		
	med fullt dyrtidstillägg å skolläkarbefattningen	med reducerat dyrtidstillägg å skolläkarbefattningen	med fullt dyrtidstillägg å annan statstjänst än skolläkarbefattningen
Högre allmänt läroverk	25	7	6
Real- eller samskola	25	11	3
Summa	50	18	9

Det är sålunda, säger överstyrelsen, ungefär $\frac{2}{3}$ av hela antalet skolläkare, som kunna anses som fullt ersatta för sitt arbete, medan $\frac{1}{3}$ av kåren är mer eller mindre underbetald. I avseende härå anför överstyrelsen vidare:

Det synes överstyrelsen vara nödvändigt att söka åstadkomma en ändring i nu anförda ojämna avlöningsförhållanden, så att även sådana skolläkare, som på grund av annan statstjänst icke erhålla dyrtidstillägg som skolläkare, erhålla rimlig ersättning för sitt arbete. Men samtidigt med att överstyrelsen sålunda anser sig böra överväga en arvodesreglering för skolläkarna, anser sig överstyrelsen även böra ifrågasätta, att befattningshavare av detta slag endast skola erhålla ett reducerat dyrtidstillägg. En sådan åtgärd kan överstyrelsen icke anse opåkallad, då bestämmelserna angående dyrtidstillägg utgå från att befattningshavare med så små årsavlöningsbelopp, som det här är frågan om och som för dessa befattningshavare utgöra deras väsentliga inkomstkälla, skola genom dyrtidstilläggen sättas i stånd att försörja sig och sin familj. En skolläkare åter har helt naturligt sina väsentliga inkomster från annat håll än sin skolläkarbefattning. Det synes överstyrelsen därför rimligt, att dyrtidstillägget begränsas till att utgå endast med det belopp, varmed sådant tillägg i allmänhet utgår

till en statstjänsteman för en bisyssla i statens tjänst, det vill säga efter en procent-sats utgörande en tredjedel av det s. k. grundtalet.

Med en sådan begränsning av det skolläkarna eventuellt tillkommande dyrtidstillägget anser överstyrelsen det icke böra vara omöjligt att tillmötesgå skolläkarnas krav på att erhålla höjda arvoden, det vill säga att medgiva en reglering av skolläkarnas arvoden med hänsyn tagen jämväl till penningvärdets fall sedan den tidpunkt, då de nuvarande arvodesbeloppen bestämdes.

Vid bedömande av de arvodesbelopp, som härvid böra ifrågasättas, har överstyrelsen ansett sig kunna delvis utgå från de krav, som framställdes av det år 1908 med Kungl. Maj:ts tillstånd hållna skolläkarmötet, vilka krav överstyrelsen i skrivelse den 30 september 1909 ansåg sig böra framlägga för Kungl. Maj:t och vilka krav Kungl. Maj:t genom proposition till 1910 års riksdag fann för gott att till en del tillgodose. Ifrågavarande skolläkarmöte ansåg det för alla skolläkare, oberoende av vederbörande läroverks storlek, erforderliga arbetet böra berättiga skolläkarna till ett fast arvode av 500 kronor vid de högre och 250 à 300 kronor vid de lägre läroverken.

Då överstyrelsen finner dessa arvodesbelopp väl avpassade, och, med hänsyn jämväl till att den nuvarande proportionen mellan arvodena vid olika slag av läroverk i det hela bör vara oförändrad, föreslår överstyrelsen, att skolläkarnas fasta arvoden måtte höjas till 500 kronor vid de högre läroverken och till 300 kronor vid real- och samskolor.

Utom denna höjning av de fasta arvodena anser överstyrelsen emellertid det vara rättvist, att även det mot vederbörande läroverks lärjungantal proportionella arvodet något höjdes, och överstyrelsen har härvid ansett en höjning med 1 krona per lärjunge vara lämplig. Utom det fasta arvodet skulle sålunda en skolläkare erhålla en ersättning av sammanlagt 3 kronor för varje närvarande lärjunge.

Huru avlöningen till skolläkaren kommer att ställa sig vid olika läroverk med de av överstyrelsen föreslagna avlöningsbeloppen framgår av följande av överstyrelsen meddelade tabell. Dyrtidstillägget har därvid beräknats efter en procentsats = en tredjedel av grundtalet, och detta sistnämnda har antagits vara det nu gällande, det vill säga 141.

Av läroverksöverstyrelsen föreslagna avlöningsbelopp till skolläkare.

Läroverk	Lärjung- antal	Arvode	Dyrtids- tillägg	Summa avlöning	Avlöning pr lärjunge åt skolläkare			
					med dyrtids- tillägg		utan dyrtids- tillägg	
		kronor	kronor	kronor	kronor	öre	kronor	öre
Högre allmänt läroverk.....	800	2,900	1,363	4,263	5	33	3	38
	600	2,300	1,081	3,381	5	63	3	83
	400	1,700	799	2,499	6	25	4	25
	200	1,100	517	1,617	8	09	5	50
Real- eller samskola	500	1,800	846	2,646	5	29	3	60
	300	1,200	564	1,764	5	88	4	—
	200	900	423	1,323	6	62	4	50
	100	600	282	882	8	82	6	—

I avseende å detta förslag yttrar överstyrelsen vidare:

En jämförelse mellan den här införda tabellen och tabellen över de nuvarande avlöningsbeloppen torde giva vid handen, att olägenheterna i det nuvarande avlöningssystemet skulle i betydlig mån undanröjas, om de av överstyrelsen föreslagna avlöningsbeloppen bleve antagna. Mot de föreslagna beloppen skulle det måhända kunna invändas, att de per lärjunge bliva väl höga vid läroverk med jämförelsevis litet lärjungantal. Överstyrelsen vill därför erinra om att det alla skolläkare, oberoende av läroverkets storlek, åliggande arbetet är så omfattande, att därför måste beräknas ett så stort arvode, att vid små läroverk avlöningen per lärjunge måste bliva betydligt större än vid läroverk med stort lärjungantal. Vidare anser sig överstyrelsen böra framhålla, att den kostnadsökning, ett genomförande av överstyrelsens förslag om höjning av här omnämnda arvoden skulle medföra, till en del torde utjämnas genom en minskning i kostnaderna för dyrtidstillägg till de ifrågakvarande befattningshavarna.

I sammanhang med den nu föreslagna förhöjningen av skolläkarnas avlöning föreslår överstyrelsen även en ändring av sättet för ifrågakvarande avlönings utgående.

Såsom överstyrelsen redan framhållit, äger för närvarande en skolläkare rätt att ur vederbörande läroverks ljus- och vedkassa uppbära en ersättning av 1 krona för varje lärjunge vid läroverket. Så gott som undantagslöst befinna sig emellertid de ifrågakvarande kassorna för närvarande i en så brydsam ställning, att betydliga statsbidrag till kassornas förstärkning av Kungl. Maj:t och riksdagen ansetts erforderliga, och någon förändring i de omständigheter, varpå detta beror, torde icke på länge vara att förvänta. Då vidare statsbidragen till ljus- och vedkassorna i allmänhet vida överstiga de belopp, som ur dem utgå till vederbörande skolläkare, kommer sålunda i allmänhet jämväl skolläkarens ersättning ur ljus- och vedkassan att i realiteten utgå av statsmedel.

Med anledning härav föreslår överstyrelsen, att hela den av översty-

relsen ifrågasatta ersättningen till skolläkarna med 3 kronor för varje under höstterminen närvarande lärjunge måtte utgå av statsmedel. Då lärjungantalet vid de allmänna läroverken under höstterminen 1919 beräknats uppgå till inemot 27,000 och då detta antal, under förutsättning av samma ökning som under närmast föregående år, för höstterminen 1920 torde böra beräknas till 27,500, skulle sålunda för ifrågavarande ändamål under år 1921 behövas 82,500 kronor.

Den av överstyrelsen föreslagna förhöjningen av skolläkarnas fasta arvoden skulle för år 1921 behöva medföra en förhöjning av det i det gemensamma reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslaget för ifrågavarande ändamål, för närvarande utgörande 9,600 kronor, med 21,100 kronor till 30,700 kronor, varav 19,000 kronor till de 38 högre allmänna läroverken och 11,700 till de 39 real- och samskolorna.

Slutligen framlägger överstyrelsen förslag om anslag å tilläggsstat för år 1920, för vilket ändamål skulle erfordras ett belopp av 21,100 kronor till förhöjning av de fasta arvodena och 27,000 kronor till förhöjning av den redan beviljade ytterligare ersättningen åt skolläkarna, varjämte överstyrelsen föreslår viss ändring av § 160 i läroverksstadgan, vilken ändring skulle betingas av eventuellt bifall till överstyrelsens förslag.

I ärendet har vidare statskontoret den 4 december 1919 avgivit inforordrat utlåtande och därvid anfört följande:

Av den till stöd för förevarande framställning framförda motivering har statskontoret funnit, att en förbättring av den ersättning, som för närvarande utgår till skolläkarna vid de allmänna läroverken, måste anses vara av behovet påkallad; och har läroverksöverstyrelsens härutinnan avgivna förslag icke givit statskontoret anledning till erinran i annat avseende än beträffande tidpunkten för de av överstyrelsen ifrågasatta ersättningsbestämmelsernas ikraftträdande.

I sådant avseende har överstyrelsen ifrågasatt, att merberörda bestämmelser skulle bliva gällande redan från och med ingången av år 1920. Då det emellertid, på sätt statskontoret vid upprepade tillfällen haft anledning påpeka, måste läggas synnerlig vikt uppå att tilläggsstaten icke kommer till användning annat än i de fall, där en sådan åtgärd är av nödvändigheten oundgängligen påkallad, och statskontoret icke kan finna, att beträffande nu ifrågavarande lönereglerng, i motsats mot flertalet andra sådana, föreligga så trängande skäl för dess genomförande under det löpande året, att utvägen att uppföra erforderliga anslag på tilläggsstat bör tillgripas, anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka den nya anordningens ikraftträdande förrän från och med år 1921.

I händelse av bifall härtill torde vid meddelande av bestämmelser om dyrtidstillägg för år 1921 åt statstjänstemännen sådant dyrtidstillägg böra för skolläkarna reduceras i enlighet med läroverksöverstyrelsens förslag.

för specialiserade bestämmelser ifråga om beräkning av dyrtidstillägg och i likhet med vad som inom andra områden av förvaltningen gäller — någon begränsning av dyrtidstilläggen å skolläkarnas arvoden ej synes böra ifrågakomma utan dessa tillägg utgå efter sedvanliga regler. Genom en dylik beräkning av dyrtidstilläggen skulle också undvikas större ojämnheter i avlöningsförhållandena för läkarna vid folkskoleseminarierna, sådana dessa avlöningsförhållanden föreslagits i årets statsverksproposition, och avlöningsförmånerna för läkarna vid de allmänna läroverken.

En retroaktiv tillämpning av de föreslagna bestämmelserna från och med ingången av år 1920 har jag lika litet som statskontoret funnit anledning tillstyrka.

I fråga om sättet för läkararvodenas utgående instämmer jag med läroverksöverstyrelsen. Sådana som förhållandena nu äro beträffande läroverkens ljus- och vedkassor och sannolikt komma att fortvara, tills en reglering vidtages, synes mig en sådan anordning ändamålsenlig. Då anslaget i allt fall är avsett att uppföras på extra stat, möjliggöres härav lätt en ändring, därest förhållandena skulle sådant påkalla.

De bestämmelser i administrativt hänseende, vilka torde föranledas av ett eventuellt bifall till föreliggande förslag, synas sedermera böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

dels medgiva, att såsom ersättning åt skolläkare vid allmänt läroverk må från och med år 1921 utgå, förutom fast årsarvode av 500 kronor för läkare vid högre allmänt läroverk samt 300 kronor för läkare vid real- eller samskola, 3 kronor för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge;

dels besluta, att den skolläkare från läroverkets ljus- och vedkassa hittills tillkommande ersättning av 1 krona för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge skall från och med år 1921 upphöra att utgå;

dels medgiva, att den nu i reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagsposten: »arvoden åt skolläkare» å 9,600 kronor må från och med år 1921 utgå med ett till 30,700 kronor förhöjt belopp; kommande härvid sagda reservationsanslag att höjas med 21,100 kronor;

dels ock till ersättning åt skolläkare vid allmänt läroverk med 3 kronor för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge anvisa på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag å 82,500 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen, på hemställan av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.
